

SANT JOAN D'ÀVILA, APÒSTOL DE LA NOVA EVANGELITZACIÓ

7. EL LLEGAT DEL MESTRE: OBRES ESCRITES I FUNDACIONS

OBRA ESCRITA: L' APOSTOLAT DE LA PLOMA

Encara que el Mestre Àvila va ser, principalment, un “predicador evangèlic”, sempre va fer un ús magistral de la seva ploma per a exposar el seu pensament, i inclús la seva predicació. Escriptor ascètic, la seva obra ofereix continguts bíblics i teològics molt profunds, amb un enfocament molt pedagògic en l’ús d’imatges i exemples. En ells se sent al Mestre molt proper, clar, nítid, convidant amb saviesa i entusiasme a la vivència de l’Evangeli. Utilitza les expressions culturals pròpies de la seva època, deixant entreveure les circumstàncies sociològiques i eclesials. El to és d’absoluta confiança en l’amor de Déu, però cridant a la persona a la perfecció de la caritat. El seu llenguatge és el castellà clàssic, sobri, concret, de la seva terra manxega d’origen, sovint a menudo esquitxat amb ocurrents i imaginatives expressions meridionals, pròpies de l’ambient en què va transcórrer la seva vida apostòlica.

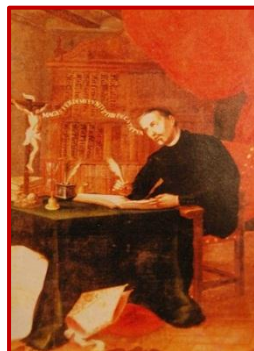
El conjunt de la seva obra és molt divers. Aquí es detallen les més importants:

- L’**Audi, filia** (Alcalà, 1556 y 1574). Constitueix la seva obra essencial, ja que resumeix tot el seu ensenyament i reflecteix la seva pròpia vida. El va començar a escriure a la presó (1531-1533) a precés d’amics i deixebles, especialment de la Na Sancha Carrillo -germana del seu deixeble Pedro de Còrdova- que va renunciar a la cort per a seguir Crist, i va ser la destinatària inicial del llibre. És un dels primers tractats místics sobre el camí de perfecció. Se centra en el comentari al salm 44 (45) “*Escolta, filla*” per descriure l’itinerari de la vida espiritual que convida a “sortir” de la pròpia voluntat per arribar a la contemplació (amor de Déu) i la perfecció de la caritat (amor al próisme).
- Els **Escrits o tractats de reforma**. Són dos “*Memorials*” redactats per al concili de Trento (1545-1563) que responen a necessitats urgents de l’Església. Els va escriure en no poder acompanyar a l’arquebisbe de Granada Pedro Guerrero per participar en les sessions del concili, per la seva malaltia. són dos: el Memorial 1r “*Reformación de estado eclesiástico*” (1551), seguit d’uns apunts sobre “*Lo que se debe avisar a los obispos*”, i el Memorial 2n “*Causas y remedios de las heregías*” (1561). Insisteix en la importància de la formació dels sacerdots, la catequesi i l’educació de la joventut. la seva influència en alguns decrets del concili és evident, com en la creació de Seminaris per a la formació del clergat.
- Las **Advertencias al Concilio de Toledo** i las **Anotaciones** als decrets tridentins (1565), escrits per a Cristóbal de Rojas, el bisbe de Còrdova, que havia de presidir el Concili de Toledo -per absència forçada de l’arquebisbe de Toledo fra Bartolomé de

Carranza- a fi d'aplicar els decrets del concili de Trento sobre la renovació personal i eclesial.

- **Sermons:** Estan acomodats al temps litúrgic. S'en conserven vuitanta-dos; alguns són de tema sacerdotal, com el de la festa de sant Nicolau o el de la festa dels Evangelistes. Tretze estan dedicats a les festes de la Mare de Déu: la Nativitat (3), Presentació, Purificació, Anunciació, Visitació, Soledad, Neus i Assumpció (4).
- **"Plàtiques" espirituals:** S'en conserven setze: catorze dedicades a sacerdots i dos a religioses monges. Són de temes formatius del seu estat.
- **Epistolari espiritual** per a tots els estats (Madrid, 1578). Colecció de cartes ascètiques adreçades a tot tipus de persones: humils i elevades, religioses i profanes, però també a sant Ignasi de Loiola, sant Joan de Déu, sant Francesc de Borja, santa Teresa de Jesús... i sobretot monges i devotes com na Sancha Carrillo. Juntament amb els Sermons i les Plàtiques espirituals, són escrits que abarquen gairebé tot l'arc cronològic del seu ministeri sacerdotal.
- Els **comentaris bíblics** —de la **Carta als Gàlates** (Còrdova, 1537) i de la **Primera carta de Joan**— són exposicions sistemàtiques de gran profunditat bíblica i de gran valor pastoral.
- **La Doctrina cristiana o Catecisme** (Mesina, 1555 i València, 1554) és una síntesi pedagògica del missatge cristià per a petits i grans.
- El **Tractat de l'Amor de Déu**. És una síntesi del misteri de l'Encarnació que reflecteix la interioritat de Crist, el Verb encarnat i redemptor. Un tema característic d'aquest tractat és el de les tres mirades de Crist: al Pare (Déu Amor), per a fer la seva voluntat; als homes, per a salvar-los; a si mateix, per a immolar-se per amor. El Mestre arriba a aquesta síntesi: «*¡Miraos siempre, Padre e Hijo, miraos siempre sin cesar, porque así se obre mi salud!*» (Amor, n.12, 492ss). Va ser publicat pel P. Juan Díaz, hereu dels escrits avilistes, el 1596.
- El **Tractat del sacerdocí**, compendi que esquematitza la doctrina del Mestre sobre el sacerdocí. És d'una bellesa i contingut extraordinaris. Va servir de pauta per a les seves plàtiques i retiros a clergues.
- **"Avisos", consells o "Regles d'espirit"**. Són escrits espirituals menors a manera de les sentències de la "Imitació de Crist". Són consells o regles pràctiques per assolir la humilitat i sobreposar-se a les tribulacions i temptacions, sempre en la perspectiva de l'amor de Déu.
- **El Santíssim Sagrament.**
- **Del coneixement de si mateix.**
- **Sonet a Crist Crucificat.** Se li atribueix amb gran fonament el sonet «*No me mueve, mi Dios, para quererte...*» que és una de las joies de la mística castellana. La idea central del sonet —l'amor de Déu per Déu mateix— es troba bastants textos del Mestre.

FUNDADOR: L'ESCOLA AVILISTA

En sant Joan d'Àvila trobem un conjunt de doctrina espiritual que és peculiar, uns deixebles, unes publicacions i, al menys durant la vida del Mestre, un grup amb una estructura comunitària. Per això es parla d'escola avilista:

- **Escola d'espiritualitat.**- Espiritualitat de confiança, que es recolza en l'amor de Crist Redemptor, i que reclama donació generosa en tot el camp de la contemplació i de la perfecció, segons la vocació específica o estat de vida de cada cristià. És espiritualitat eucarística, mariana i eclesial (missionera), que s'insereix en la vida concreta (personal, familiar i social) i, de manera especial, en l'apostolat (missió) i en les obres de caritat (educació, pobres, malalts).

Els seus deixebles i dirigits espirituals seguien aquestes orientacions ense sentir-se condicionats pel Mestre, que respectava la seva iniciativa i responsabilitat. La seva fidelitat es traduïa en lliurament al camí de la contemplació i de la perfecció, en tots els estats de vida (laical, religiós i sacerdotal).

Escola sacerdotal.- La gran preocupació de sant Joan d'Àvila va ser la formació sacerdotal. En ella hi va vessar el millor de la seva existència, suscitant el grup de deixebles que podien cridar la seva escola sacerdotal, creant Seminaris, organitzant la universitat de Baeza -especialment per als formadors-, traçant pistes de formació intel·lectual, espiritual i pastoral permanent per al clergat, i organitzant residències sacerdotals.

«Vivían sus discípulos apostólicamente... Tuvo si duda intento... de fundar una religión de sacerdotes ejemplares, que, coadjutores de los obispos, acudiesen a cultivar las almas, enseñar a los niños la doctrina, criar santamente la juventud, ayudar a los fieles en el camino de la salvación, gobernar los más perfectos en la vida espiritual; finalmente, que predicasen por el mundo, dilatasen la verdad evangélica, manifestasen los tesoros que tenemos en Cristo crucificado» (L. Muñoz, Vida, lib. 2, cap. 1). El Mestre «fue muy celoso, con deseos y afectos ardentísimos, de que se conociese la perfección que pide el estado sacerdotal, que se tomase con los fines para que le instituyó el Sumo Sacerdote Cristo; procuró con grandes ansias y trabajó mucho para que todos fuesen perfectos sacerdotes. Hacíales muy de ordinario pláticas» (L. Muñoz, Vida, lib. 3, cap. 20).

No hi ha una estructura organitzada sobre el grup, però es nota en tots els seus deixebles -sacerdots diocesans i religiosos- una gran fidelitat per seguir les petjades evangèliques del Mestre. En les seves vides es reflecteix la seva doctrina sacerdotal, gairebé sempre de llenguatge directe i espontània, però també exposada sistemàticament amb la deguda fonamentació bíblica, patristica, magisterial i teològica. La figura sacerdotal del Mestre és la que ell explica teòricament en sus escrits. Seguidor de Crist, Bon Pastor, com els Apòstols, especialment amb una vida de pobresa i de disponibilitat apostòlica, amb fidelitat a l'Església i als seus pastors, amb una certa

vida comunitària i en relació amb el treball missioner. La seva predicació estava fonamentada en la contemplació i estudi de la Paraula. El que anhelava més intensament era servir desinteressadament per a que l'Eglésia sencera es renovés i fos l'esposa fidel de Crist crucificat.

Col·legis i universitats.- Aquesta va ser una de les grans preocupacions i realitzacions de sant Joan d'Àvila. Apostà per l'educació dels cristians i especialment dels sacerdots com a mètode de reforma de l'Església. A totes les ciutats per les que passava, el Mestre procurava deixar la fundació d'algun col·legi o centre de formació i estudi. Al llarg de la seva vida en va fundar més de quinze. En d'altres hi va intervenir indirectament a través dels seus deixebles.

- **Col·legis "de la doctrina" per a nens pobres.**
- **Escoles parroquials.**
- **Col·legis d'estudis per a clergues i seglars** de diferents categories: de lletres, d'arts, de teologia, d'escriptura.
- **Col·legis o convictoris per a la formació de clergues:** A Granada funda el Col·legi de San Carlos (1538), després el Seminari Conciliar. També intervé en la fundació dels col·legis de Santa Catalina, de los Abades i de San Miguel. A Jerez de la Frontera (Cadis) funda el Col·legi de la Santa Creu (1541). A Priego (Còrdova) funda el Col·legi de San Nicasio (1550). També funda col·legis a Cazorla, Andújar, Alcalá de Guadaíra, Palma del Rio, Écija, Úbeda, Beas de Segura, Huelma...
- **Estudi General de Còrdova** (1553).
- **La Universitat de Baeza** (Jaén) és la seva fundació més cèlebre. En ella hi va posar els seus millors anhels, dedicació i els seus millors deixebles, fins a convertir-la en la universitat més important d'Andalúcia. En un principi només era un **Colegio** de primeres lletres fundat per sant Joan d'Àvila amb poders del papa Pau III, atorgats pel notari Don Rodrigo López (1539). Després de quatre intensos anys de treball va veure coronada la seva gran obra intel·lectual: els **Estudis Majores** de Baeza, aprovats per la Santa Seu (1544) i amb gran esplendor acadèmic. Obtingué llicència per a impartir estudis d'humanitats, cosa que li va permetre expedir els graus de batxiller, llicenciat i doctor en arts i teologia. El 21 de novembre de 1549 atorgà poders per a l'expedició dels primers graus a la **Universitat de Baeza**. El 1565 es van crear noves càtedres de retòrica, gramàtica, grec, filosofia i teologia escolàstica. De tots els estudis els que més es van distingir són els de Teologia, que van ser seguits per un major nombre d'alumnes.

Joan
de Avila